

21.4.2023

Taustapaperi

Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

LYHYET NOSTOT TYÖVOIMAN MAAHANMUUTON AIHEISTA

1) Pankkipalveluiden saatavuus

Tausta

Pankkipalveluiden saatavuus on tunnistettu merkittäväksi Suomen houkuttelevuuden esteeksi kansainvälisille osaajille. Ilman pankkitiliä ja verkkopankkitunnuksia asioiden hoitaminen Suomessa on käytännössä mahdotonta. Pankkien asiakaspalvelukäytännöissä on merkittäviä eroavaisuuksia esim. sen suhteen, millä kielellä palveluita tarjotaan, kauanko peruspankkipalveluiden saaminen kestää ja saako palveluita lopulta lainkaan. Pankkien näkökulmasta kysymys on riskienhallinnasta ja rahanpesun torjunnasta; kolmansista maista tulevista asiakkaista ei ole helppo saada samanlaisia taustatietoja kuin Suomessa tai muualla EU/ETA-alueella vakituisesti asuvista.

Päätyvällä hallituskaudella tilannetta on selvitetty yhteistyössä VM:n ja pankkien valvonnasta vastaavan Finanssivalvonnan kanssa. Finanssivalvonta on tehnyt pankkipalveluiden rajoittamista koskevan teema-arvion, jonka jatkoksi selvitetään vielä pankeille tehtävällä kyselyllä nimenomaan ulkomaisten asiakkaiden pääsyä palveluihin. Osana teema-arviota pankeille on asetettu toimenpidesuosituksia erityisesti sen varmistamiseksi, että riskinhallintatoimet eivät ole kohtuuttomia tai mielivaltaisia, vaan perustuvat läpinäkyviin kriteereihin. Aukotonta tietoa ongelman laajuudesta ei toistaiseksi tehtyjen selvitysten pohjalta vielä ole. Oletettavasti kysymys on työ- ja koulutusperusteisten maahanmuuttajien osalta usein palveluiden viivästyttämisestä ja harvemmissä tapauksissa palveluiden lopullisesta epäämisestä. Teema-arvion mukaan esimerkiksi vuonna 2021 yhteensä 0,23 % kaikista tilinavaushakemuksista (ei pelkästään ulkomaalaisten) johti kielteiseen päätökseen; tämä tarkoittaa n. 550 hakemusta, eli tällöinkin määrä ei ole merkityksellinen. Palveluiden rajoittamisia oli sen sijaan huomattavasti enemmän, mutta näistä monet ovat lyhytkestoisia.

Lyhyen aikavälin toimien lisäksi VM:ssä on jo käynnistetty selvitys siitä, olisiko Suomessa tarvetta lainsäädäntömuutoksiin peruspankkipalveluiden saatavuuden varmistamiseksi.

Esitys hallitusohjelmakirjaukseksi

Kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi ja heidän maahan asettautumisensa helpottamiseksi on tärkeää, että Suomessa asioimisen kannalta keskeiset pankkipalvelut ovat heille helposti saatavissa. Pankkien harmaan talouden vastaisten riskinhallinnan toimien on oltava oikeasuhtaisia ja läpinäkyviä. Selvitetään ulkomaalaisten pankkiasioinnin sujuvuuden varmistamiseksi tarpeelliset lainsäädännölliset ja muut keinot perustuen kansainväliseen vertailuun.

2) Englanninkieliset varhaiskasvatuksen ja koulutuksen palvelut

Tausta

Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden järjestäminen kansainvälisille osaajille on ensisijaisesti kuntien vastuulla, koska kunnat ovat lainsäädännön mukaan järjestämisvelvollisia sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa. Englanninkielistä varhaiskasvatusta ja perusopetusta on nykyisellään saatavilla varsin kattavasti sekä kaksikielisenä että englanninkielisenä opetuksena. Englanninkielinen koulutus on alun perin suunniteltu ja tarkoitettu kielenopetuksen menetelmäksi suomalaisille oppilaille ja se on myös erittäin suositua. Tästä johtuen kunnilla on haasteita varata riittävästi oppilaspaikkoja kesken lukuvuotta siirtyville oppilaille.

Jatkossa työperäisen maahanmuuton kehittämistoimissa tulisi nykyistä paremmin tunnistaa koulutus- tarpeet maahanmuuttajaryhmittäin, hyödyntää koko olemassa oleva koulutustarjonta ja tunnistaa kou- lutusjärjestelmän kokonaisuus. Maahan pysyvästi muuttavien opiskelijoiden ja työntekijöiden olisi ensisijaisesti pyrittävä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaiseen koulutusjärjestel- mään sekä maksuttomaan suomen- ja ruotsinkieliseen kasvatus- ja koulutusjärjestelmään.

Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ei ole erillistä rakennetta väliaikaiselle tai lyhytkestoiselle eng- lanninkieliselle perusopetukselle etenkin tilanteessa, jossa oppilas aloittaisi opetuksen kesken luku- vuoden. Pääasialliset ratkaisuvaihtoehdot ovat kansainvälisten koulujen antaman opetuksen laajenta- minen ja uudenlaisen lyhytaikaisen, vieraskielisille suunnatun perusopetuksen järjestämisen mahdol- listaminen. Lisäksi toimenpiteenä voisi olla kunnille suunnatun kaksikielisen ja englanninkielisen opetuksen järjestämisen vuosittaisen tuen kaksinkertaistaminen.

Lukioiden osalta mahdollista on lisätä IB-tutkintopaikkoja tai englanninkielistä opetusta suomenkie- lisen opetuksen rinnalla. Lisäksi voidaan pohtia englanninkielisestä ylioppilastutkinnosta säätämistä. Ammatillisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen osalta välittömille kehittämistoimille ei ole tarvetta.

Esitys hallitusohjelmakirjaukseksi

Lisätään englanninkielisen koulutuksen tarjontaa, jotta Suomi on veto- ja pitovoimainen kansainvä- lisille osaajille ja heidän perheilleen. Tunnistetaan tilapäisesti ja pysyvästi maahan tulevien työnteki- jöiden ja heidän perheidensä erilaiset tarpeet ja edistetään pysyvästi maahan muuttavien integroimista suomen- ja ruotsinkieliseen koulutusjärjestelmään.

Perusopetuksen osalta selvitetään sekä kansainvälisten koulujen antaman opetuksen laajentamista että uuden lyhytaikaisen vieraskielisten perusopetuksen järjestämistä. Lukiokoulutuksen osalta vaih- toehtoina selvitetään IB-tutkintopaikkojen lisäämistä ja kohdentamista osaajien maahanmuuttoa tu- kevasti, englanninkielisen opetuksen lisäämistä suomenkielisen rinnalla sekä englanninkielisestä yli- oppilastutkinnosta säätämistä.